

**Dabas un kultūras mantojuma vienotā
pārvaldība un apsaimniekošana
Piebalgas muzeju apvienībā “ORISĀRE”**

Līva Grudule, PMA «Orisāre»

Jaunpiebalgā, 12.09.2018.

PMA «Orisāre» -Vecpiebalgas novada pašvaldības pārraudzībā esoša iestāde, dibināta 2006.gada 21.jūnijā.

Saulrieti

Kaikaši

Jāņaskola

Kalnā Kaibēni

Misija

**Atklāt Latvijas sabiedrībai vēsturiskā
Piebalgas novada kultūrvēsturisko
unikalitāti un daudzveidību, aktualizējot
izcilo piebaldzēnu dzīves stāstus viņu
dažādajās dzimtas mājās, kas saglabājamās
nākamajām paaudzēm kā latviskās
identitātes paraugi un nacionālās
pašcieņas avoti.**

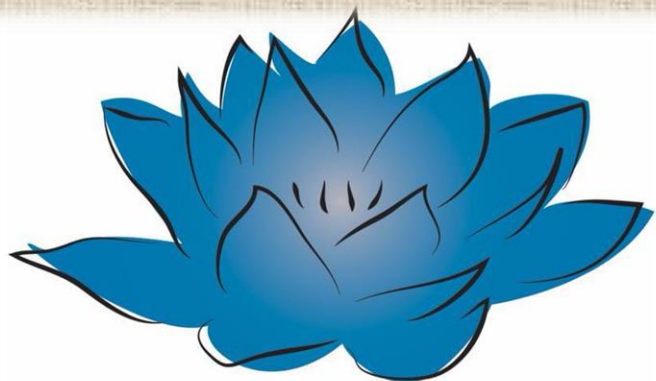
Vecpiebalgas novads

- ❖ **Aizsargājamo ainavu apvidus, Natura 2000 teritorija**
- ❖ **103 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi – 57 valsts nozīmes un 46 vietējās nozīmes kultūras pieminekļi. 73 arheoloģijas pieminekļi, 21 arhitektūras piemineklis, 10 mākslas pieminekļi, 2 vēstures pieminekļi un viena vēsturiska notikuma vieta - rakstnieka K.Skalbes dzīves vieta "Saulrieti".**

«Orisāre» un pašvaldība

Vecpiebalgas

NOVADS

- ❖ **Vienots stratēģisks redzējums**
- ❖ **Saskaņots, plānveidīgs darba process**
- ❖ **Veiksmīga sadarbība ar novada saimniecisko dienestu**

M. Kaudzīte. Atmiņas no „tautiskā laikmeta” un viņa lielākiem aizgājušiem darbiniekiem. 1924.

Līdz pagājušā gadu simteņa (19.gs.) vidum dažos apgabalos īpašas dzīvojamās ēkas vēl retums kam bij, bet dzīvoja vai nu pavisam rijās, vai jau kambaros pie rijām. Agrāk, zināms, rijās vien dzīvoja it visi kā daždien rijās: bez logiem, bez skursteņiem.

M. Kaudzīte. Vecpiebalga. 1926.

Ēku ziņā
vecpiebaldzieši būs
gan bijuši vieni no
pirmākiem, kas
sākuši līst laukā no
dūmu pilnām
rijām.

Brāļi Kaudzītes «Mērnieku laiki», 1879.

Lūdzu tik to, lai tu dotu mērnieciņa cienīgam tēvam tādu prātu, ka viņš man piešķirtu dziļās ielejas pļaviņu, zirņu kalna tīrumiņus un tās ataudziņas gar Slamstu un Šmakānu robežām. Gan otrs saimnieks- tu jau gan viņu zini- saka un rāda mērnieciņa cienīgam tēvam, ka tām ataugām vajagot krist viņa robežā, jo tās esot, kā sacīt jāsaka, no manas puses taisni aiz viņa mājas, bet tu vari likt mērnieciņa cienīgam tēvam, lai viņš dod man tās liekā gabalā un otram saimniekam jeb manam pušelniekam, kura vārds, kā zini, ir Pāvuls, var iedot kaut kur kādu gabalu vietā.

K. Skalbe «Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties», 1904.

Es skatījos neaprobežotā
tālē un domāju: „Pasaulei
nav gala, un debesīm nav
malas. Īstā dzīve ir liela kā
pasaule un augsta kā
debesis.”

A. Austrīņš «Puiškans», 1931

Mūsu pusē gan visi zināja bez vārda runas, kas ir Skanuļi. Uz Skanuļiem brauca malties un kalties cauru gadu, jo Skanuļos bija dzirnavas un smēde.

Antons Austris «Puiškans» 1931.

Skanuļu ciems, lai gan mājas gāja tāpat vienā laidā, dalījās Kalna un Lejas Skanuļos. Katrā pusē pa trīs saimnieki. Dzirnavas un smēde, kā arī jēru un vēršu kautuves atradās Kalnā, tuvāk pie lielceļa; ratiņu dreimaņi un audējs Lejā, pie upītes, kur pavasarī visu pļavu gandrīz piestiepa baltu ar audekliem.

Kaikaši

K. Skalbe «Ziemassvētki būdiņā», 1915.

Mēs dzīvojām meža
malā mazā būdiņā.
Tur es pavadīju
priecīgas bērnības
dienas. Trīs lielas
slaikas egles aiz loga
tur dziedāja man
šūpla dziesmu.

K. Skalbe «Mājās», 1931.

**Nosūnojušu jumtu rindu
Lejā redz jau pavizot,
Vējā liektu akas vindu
Pārnācēju sveicinot.**

A. Goba «Fantastiska siluete», 1929.

Otrpus ceļam – augstā kalnā
– Kārļa Skalbes jaunā māja –
Saulrietu pils. (..) kāpjam uz
augšu, uz augšu ...Pasaule
klūst plašāka, skats sen jau
sniedzas pāri Vecpiebalgas
robežām.(..) Pusstundu
priekš saules rieta esam
Saulrietos, jo dzejnieks ir ar
gudru ziņu savu pili tā
nosaucis, lai gausāks kāpējs
tur nonāktu ap saules rietu.

Alauksta ezers Vecpiebalgā

Nr. 51

**Augšstāva lievenī stāvēt bija
tas pats, kas atrasties
pasaules centrā: uz trim
debesu pusēm – pāri
Alaukstumam, , kura spožais
līmenis, lai gan divu
kilometru attālumā, rādījās
kā sudraba bļoda gulam
turpat zem lejas stāva
logiem, pāri Taunam, pāri
septiņsalu Inesim – izpletās
desmitiem kilometru tāls
novads zilu kalnu pauguru.
Šķitums bija tāds, ka nav
otras tik skaistas vietas visā
pasaulē. /L. Skalbe/**

**Vidzemes bērzi, kas skaistāks
virs zemes vēl radīts!**

**Kluss sapņu baltums ar prieka
galotnēm skaļām. /J. Akuraters/**

Inesēnu kalna panorāma, Vecpiebalgā

Nr. 50

**Es raudzījos no pakalniem
Uz Dieva laistiem ezeriem... /K. Skalbe/**

Saulrieti

Kalna Kaibēni

**Ap Kaudzītes Matīsa māju
šalc paša stādītie un nu jau
lieli izaugušie ozoli, dreb
sudrabbaltās apses un saulei
pretim tiecas dažnedažādie
labi koptie augļukoki. (A.
Bērziņš, 1926.)**

Kalna Kaibēnu apkārtnē

Piebalgas baltie lielceļi

**Ir zeme brīnišķa aiz birztaļām un siliem,
Pat dienās saulainās kur ēnas dus.
Pa laukiem vienmuļiem pret novakariem ziliem
Tur šūpodams nes mani autobuss. (L. Breikšs
«Brauciens uz Vecpiebalgu»)**

**Vecās Piebalgas zemē, pa Ineša zaļajiem krastiem
Ceļinieks klejo kā sapnī un netiek ne gribēdams tālāk.
/J. Sudrabkalns/**

Foto: Aivars Ošiņš

Zeltakrogs.

Artura Dulbes foto.

Lejā bija plūmju biezoknis, jaunajā dārzā auga zustrenes, bet vecajā rožu, bumbieru, baltās, serinku ābeles. Bišu stropi bija pilni iemītņiem, aiz pakalniņa slējās rija, kur ziemas salā ieklāda irbes, tālāk mazītiņš purviņš ar stipri smaržojošiem vaivarājiem. Tad turpat necik tālu tecēja upīte, ko mēs ar tēvu saucām dzejiskajā Ziemcietītes vārdā un kas ieplūda Tulijā, bet Tulija savukārt Gaujā.

/Jānis Sudrabkalns/

Zeltakrogs

Jāņaskola

Tivola kroga drupas

Foto: Aivars Ošiņš

**Kājas garā zālē pinas,
bet uz priekšu ved un ved,
kur tik izsenis man zināms
pussagruvis sliekšnis dēd.
Kad nav vārda, kad nav
ēnas, smarža saldu muti
sniedz, un pēc saimnieces,
kas nenāk, pussagruvis
sliekšnis klie dz...**

/O. Lisovska/

Paldies par uzmanību!

*Kad jums apnicis riņķot un skriet,
Gribas elpu ievilkt mazliet,
Tad uz Piebalgu aizbrauciet,
Kad tur pļavās pieneņu zied!*